

Соціальне відновлення та згуртованість для України: 15 рекомендацій

Cedos — це український аналітичний центр та громадська організація, яка з 2010 року працює у сфері соціального розвитку та соціальної згуртованості. Після початку повномасштабного російського вторгнення в Україну в лютому 2022 року ми почали досліджувати соціальний вплив війни як на індивідуальному, так і на суспільному рівнях. Результати наших досліджень визначають ключові проблеми та рекомендації щодо інклюзивного відновлення та зміцнення соціальної згуртованості в Україні.

Cedos

Виклики

Переміщення та житлова криза.

Війна спричинила найбільше переміщення населення в Європі з часів Другої світової війни, як за межами, так і всередині України. Це зумовило найбільшу житлову кризу в Україні з моменту здобуття незалежності у 1991 році. Більшість внутрішньо переміщених осіб живуть у приватному орендованому житлі, що не регулюється належним чином і не забезпечує достатнього захисту прав орендар_ок. Через пострадянську масову приватизацію житлового фонду та подальшу політику, спрямовану на стимулювання придбання житла у власність, склалася незбалансована структура власності та нестача соціального житла для розміщення всіх людей, які цього потребують.

Працевлаштування та перекваліфікація. У зв'язку зі змінами в економіці, її переорієнтацією та переміщенням населення, виникає потреба у підвищенні продуктивності праці, забезпеченні потенційних працівни_ць можливостями працевлаштування та боротьбі з дискримінацією на ринку праці (особливо для людей старшого віку). Система освіти не надає достатньо можливостей для перекваліфікації, особливо через короткострокові програми, доступні для безробітних людей.

Освітні втрати та нерівності.

Пандемія COVID-19 та війна порушили освітній процес, що призвело до освітніх втрат. Це посилює освітні нерівності, які існували і до війни. Через неефективну шкільну мережу діти з сільської місцевості демонструють значущо гірші результати навчання, ніж діти з міст. Необхідність поєднувати офлайн та онлайн формати навчання збільшила навантаження на вчитель_ок.

Соціальні послуги та психологічна підтримка.

Вимушене переміщення, поранення та повернення ветеран_ок до цивільного життя збільшують потребу в соціальних послугах у громадах. Брак спроможностей соціальних центрів і дитячих садків змушує людей працездатного віку, особливо жінок, залишати ринок праці та займатися доглядом працею, що призводить до втрати навичок і збільшення гендерного розриву в оплаті праці. Війна збільшує потребу в психологічній допомозі. Натомість, спроможність існуючої системи не відповідає наявній потребі, а упередження щодо психологічної допомоги є поширеним явищем у суспільстві.

Умови праці ключових працівни_ць та державних службов_иць.

У ключових соціальних секторах, включно з освітою та наданням соціальних послуг, працівни_ці стикаються з низькою заробітною платою та великим робочим навантаженням, що призводить до емоційного вигорання наявного персоналу та складнощів з наймом нових кадрів. Державний сектор загалом стикається з цими проблемами, що призводить до значних обмежень у спроможності національних та місцевих органів влади формувати та впроваджувати державну політику.

Різний досвід переживання війни.

Люди мають різні досвіди переживання війни залежно від участі у збройному спротиві та волонтерстві, вимушеного переселення, загибелі родичів тощо. Соціально-економічний статус також може впливати на ці досвіди. Психоемоційні та економічні виклики, з якими стикається країна, можуть призводити до непорозумінь між людьми. У разі необхідності прийняття складних політичних рішень це може спричинювати конфлікти у суспільстві, зростання політичного популізму, недовіри до держави та її євроінтеграційного курсу.

Брак спроможності державних інституцій.

Нестача кадрів, низькі зарплати та велике навантаження в державному секторі обмежують можливості держави. Поточні процеси реформ у багатьох секторах, включно з незавершеною реформою децентралізації, вплив війни та амбітні цілі європейської інтеграції роблять врядування складним, особливо зважаючи на російські дезінформаційні кампанії та гібридну війну.

Вразливість організацій громадянського суспільства.

Більшість українських ГО не мають інституційного фінансування і значною мірою залежать від проєктного короткострокового фінансування. Хоча більшість заходів реагування на виклики війни на місцях здійснюють національні та місцеві ГО, непропорційно велика частка адміністративних витрат припадає на міжнародні ГО або міжнародні організації з неефективною бюрократією та нечутливими до контексту рішеннями.

Рекомендації

1. Розвивати систему **довгострокового соціального житла** з комунальними надавачами, здатними до фінансово стійкого управління соціальним житлом.
2. Запровадити краще **регулювання ринку приватної оренди житла**, щоб забезпечити орендар_ок дієвими механізмами захисту їхніх прав, включно з житловим омбудсменом.
3. Створити короткострокові **освітні програми перекваліфікації**, доступні для різних соціальних груп, зокрема безробітних людей, внутрішньо переміщених осіб та ветеран_ок.
4. Запровадити **програми допомоги у працевлаштуванні**, адаптовані до потреб людей старшого віку та усунути знеохочення для їхнього працевлаштування.
5. Продовжувати **реформу середньої освіти** з фокусом на компенсації освітніх втрат та подоланні освітніх нерівностей шляхом оптимізації шкільної мережі.
6. Будувати або ремонтувати **бомбосховища в навчальних закладах** та створювати цифрові освітні центри у регіонах, де постійна офлайн-освіта неможлива.
7. Розвивати спроможність **комунальних центрів, що надають соціальні послуги**, включно із забезпеченням їх достатньою кількістю персоналу, приміщень та транспорту.
8. Підтримувати розвиток **комунального надання послуг психологічної підтримки** та психологічного супроводу, в закладах освіти зокрема.
9. Переглянути **кількість персоналу в державному секторі** та найняти достатню кількість людей для надання державних послуг на необхідному рівні.
10. Покращити умови праці та **розмір оплати праці державних службов_иць** та ключових працівни_ць у державному секторі.
11. Забезпечити **громадську участь** та залучення громадянського суспільства до процесів прийняття рішень на національному та місцевому рівнях.
12. Трансформувати наявну мережу **місцевих культурних установ** у центри спільнототворення для розвитку порозуміння, солідарності та справедливості в суспільстві.
13. Удосконалити державну систему **збору статистичних даних**, аналізу та оцінки політик з метою посилення доказового підходу до розробки державних політик.
14. Надавати українським організаціям громадянського суспільства **базове інституційне фінансування** для забезпечення їхньої довгострокової стійкості, що виходить за рамки короткострокових проєктів.
15. Впроваджувати **гуманітарні програми та програми розвитку** в Україні через українські організації громадянського суспільства, радше ніж міжнародні організації.

Про Cedos

Кілька прикладів нещодавніх проєктів Cedos:

Місцевий розвиток

- Розробка концепції інтегрованого розвитку Сумської громади.
- Допомога 10 громадам у створенні або реконструкції центрів спільнототворення, як фізично, так і програмно, з освітньою програмою та менторською підтримкою. Цей проєкт став переможцем New European Bauhaus Prize 2024.
- Український урбаністичний форум - щорічний захід, присвячений соціально справедливому розвитку міст. Захід об'єднує громадських активіст_ок, лідер_ок громадянського суспільства, дослідни_ць та професіонал_ок, а також надає можливості для нетворкінгу та професійного обміну.
- Програма посилення спроможності 30 громад з організації громадянської участі у процесі прийняття рішень та залучення мешкан_ок на місцевому рівні.
- Розробка рекомендацій щодо гендерно-чутливого відновлення та розвитку на місцевому рівні.
- Mistosite, аналітичне онлайн-медіа з питань міського розвитку.
- Програма посилення спроможності місцевих українських ГО до проведення досліджень.

Освітня політика

- Дослідження потреб системи психологічного супроводу в школах.
- Дослідження умов праці освітян_ок у закладах середньої та вищої освіти.
- Дослідження впливу війни на середню освіту протягом першого року повномасштабного російського вторгнення в Україну.

Соціальна політик

- Дослідження спроможності громад задовольняти потреби ветеран_ок у соціальних послугах.
- Аналіз соціального впливу російського вторгнення в Україну, включаючи вплив на людей з інвалідністю, ветеран_ок та їхні сім'ї, молодь, людей старшого віку, внутрішньо переміщених осіб, гендерну рівність та ЛГБТ, активізацію зайнятості та залучення громадянського суспільства. Дослідження було проведене на замовлення Світового банку та використано для підготовки оцінки впливу на людину у RDNA 3.
- Шість хвиль дослідження думок, переживань та дій людей під час війни за унікальною методологією.

Житлова політика

- Юридичний порадник для орендар_ок та орендодав_иць щодо взаємного дотримання прав на ринку приватної оренди житла.
- Участь у розробці нового законопроекту про основні засади житлової політики України.
- Аналіз можливостей гуманітарних організацій щодо підтримки громад у створенні соціального житла.
- Лабораторія житлового лідерства, семінар для налагодження контактів та обміну досвідом для представни_ць місцевих органів влади, громадянського суспільства та міністерства.

